

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกล
ในบริบท 4C Lifelong Learning*
COMPETENCY IN THAI LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT
THROUGH DISTANCE EDUCATION IN THE CONTEXT OF 4C LIFELONG
LEARNING

กิตติพล เชื่องาม¹, ปาริฉัตร ไชยเดช², พิชาน ณ พัทลุง³
Kittipon Chueangam¹, Parichat Chaiyadat², Phichan Na Phattalung³
¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
¹⁻³ Faculty of Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author's E-mail: Kittipon.ch@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านรูปแบบการศึกษาทางไกล ภายใต้บริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เน้นการพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 หรือ 4C ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงานร่วมกัน (Collaboration) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกลต้องอาศัยสมรรถนะครูที่ครอบคลุม การออกแบบการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังต้องเน้นการพัฒนา Soft Skills ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสารเชิงรอบด้าน และการคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง สรุปได้ว่าสมรรถนะของครูผู้สอนภาษาไทยในการจัดการเรียนรู้ด้วยการศึกษาทางไกลควรบูรณาการทั้งด้านวิชาการ เทคโนโลยี และทักษะ 4C เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: สมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้ภาษาไทย, การศึกษาทางไกล, บริบท 4C Lifelong Learning

* Received 29 September 2025; Revised 25 October 2025; Accepted 30 November 2025

ABSTRACT

This article aims to describe the competencies required for managing Thai language learning through distance education within the context of lifelong learning, with an emphasis on developing the 21st-century skills known as the 4Cs: Critical Thinking, Communication, Collaboration, and Creativity. The findings reveal that managing Thai language learning through distance education requires teachers' competencies that encompass creative instructional design, effective use of digital media and information technology, as well as the organization of activities that promote learner participation. In addition, it is essential to focus on developing soft skills aligned with lifelong learning, such as problem-solving, multidimensional communication, and creativity connected to real-life situations. In conclusion, the competencies of Thai language teachers in managing distance education should integrate academic knowledge, technological proficiency, and the 4C skills in order to enhance learners' potential to effectively cope with the challenges of the 21st century.

Keywords: Thai language learning management competency, distance education, 4C Lifelong Learning context

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาไม่ได้มุ่งเพียงถ่ายทอดความรู้เชิงท่องจำแต่ยังต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในสังคมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ทั้งการคิด การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม เนื่องจากภาษาไทยไม่เพียงเป็นเครื่องมือสื่อสารแต่ยังเป็นรากฐานของการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน และการนำเสนออย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับการทำงานเป็นทีม การสืบค้น วิเคราะห์ และสื่อสารต่อสาธารณะจะช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้น “4Cs” ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมมือ และการคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณค่าในสังคม (Suebkrapan, 2025)

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยผ่านการศึกษาทางไกลเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการ โดยปัญหาหลักเกิดจากรูปแบบการเรียนรู้ที่มักเป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งจำกัดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่จำเป็นต่อการพัฒนา ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ทำให้การฝึกฝนทักษะการฟัง-พูด หรือการทำกิจกรรมกลุ่มขาดประสิทธิภาพ การเรียนที่เน้นรับสารทางเดียวยังเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริม การคิดเชิงวิพากษ์และการคิดสร้างสรรค์ และผู้เรียนขาดโอกาสในการวิเคราะห์โต้แย้งและรับข้อมูลป้อนกลับอย่างทันทีและการวัดประเมินผลทักษะที่ซับซ้อน เช่น การพูดหรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทำได้ยากผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทั้งครูและผู้เรียน โดยสร้าง ภาระให้ครูผู้สอนในการออกแบบการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ขณะเดียวกันก็ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ และอาจมีส่วนร่วมกับบทเรียนเพียงเวลาสั้นๆ

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงบรรยายดังนี้ หัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาคือการเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากการถ่ายทอดความรู้ทางเดียว (Passive Learning) ไปสู่การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน”(Teacher) เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้”(Facilitator) ที่คอยออกแบบกระบวนการ ตั้งคำถามท้าทาย และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งควรนำเทคนิคอย่าง ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) มาใช้ โดยให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาพื้นฐาน เช่น หลักไวยากรณ์ หรือขมวดิถีไวยากรณ์ มาล่วงหน้าจากที่บ้าน และใช้เวลาเรียนออนไลน์ในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะขั้นสูง เช่น การอภิปราย ถกเถียงประเด็นจากวรรณกรรม การทำโครงการกลุ่ม หรือการวิพากษ์งานเขียนของเพื่อน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และ การสื่อสาร (Communication) ได้อย่างเต็มที่ การออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเสมือนจริง (Virtual Collaboration) การประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) จัดกิจกรรมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกันอ่านและให้ความคิดเห็นต่องานเขียนของเพื่อน โดยมีเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ที่ชัดเจนจากครูผู้สอน ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระครูแล้ว ยังฝึกให้ผู้เรียนมี วิจารณญาณในการประเมิน (Critical Thinking) และเรียนรู้ที่จะให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเป็นเจ้าของการเรียนรู้สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป้าหมายสูงสุดคือการทำให้นักเรียนสามารถกำกับและขับเคลื่อนการเรียนรู้ของตนเองได้ เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ภาษาไทยและเรื่องราวต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านการศึกษาทางไกลในปัจจุบัน ยังขาดรูปแบบและแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะ 4C อย่างเป็นองค์รวม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกล ที่สามารถบูรณาการเครื่องมือและกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาข้อจำกัดและ

สร้างผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่ออนาคต สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และใช้ภาษาไทยได้อย่างเต็มศักยภาพ และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงมิใช่เพียงการสอนให้ผู้เรียน “รู้ภาษา” เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้ “เก่งคิด เก่งสื่อสาร เก่งคน และเก่งชีวิต” (วรสิริ ธรรมประดิษฐ์, 2566) เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะไปปรับใช้กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

เมื่อผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาสมรรถนะและทักษะด้านความรู้ การคิดและการปฏิบัติงานได้ระยะหนึ่งแล้ว ครูก็ควรที่จะส่งเสริมให้พัฒนาทักษะ ที่จะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับ บุคคลแวดล้อม ทั้งที่เป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว หรือปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ นั่นก็คือทักษะการสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนควรจะได้รับการศึกษาฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน และนำเสนออย่างเป็นกระบวนการ โดยพัฒนาหลาย ๆ ทักษะย่อยควบคู่กันไป และในการส่งเสริมและฝึกหัดครูผู้สอนจึงให้นักเรียน ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะเหล่านั้นร่วมกับบุคคลแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนและครู การส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมสืบค้น วิเคราะห์ เรียบเรียง นำเสนอ และสื่อสารต่อสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ คือหลักการสำคัญ ของการพัฒนา ผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งระหว่างการทำงานหรือเรียนรู้ แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น ผู้เรียนก็จะมีโอกาสได้พัฒนาสมรรถนะในด้านการทำงานร่วมมือกับผู้อื่นสามารถที่จะ ปรับตัว และอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างจากความคิด ความเชื่อของตนเองได้นอกจากนี้ ยังมี ความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ “รู้เท่าทัน” ต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสู่ ตนเองในลักษณะต่าง ๆ มีทักษะในการปฏิเสธอบายมุข การควบคุมพฤติกรรมด้านเพศ การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีความกล้าหาญทางจริยธรรม หักห้ามใจตนเองมิให้ทุจริต คอร์รัปชัน เป็นต้น (พัชรภา ตันติชูเวช และ จริญญาศรี มาติลกโกวิท, 2559)

สมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวมาข้างต้น แม้จะมีหน่วยงานและองค์กร และนักวิชาการต่าง ๆ นำเสนอไว้มากกว่า 5 สมรรถนะหรือทักษะ Trilling and Fadel (2009) ได้เสนอทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 ทักษะ ("7Cs" skills of 21st century learning) ได้แก่ 1) ทักษะการคิดอย่างมี วิจาร์ญาณและการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) 2) ทักษะการคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) 3) ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม และความเป็นผู้นำ (collaboration, teamwork, and leadership) 4) ทักษะการสร้าง ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural understanding) 5) ทักษะการสื่อสารและ การรู้สื่อ (communications, information, and media literacy) 6) ทักษะการคำนวณ และ การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) และ 7) ทักษะการประกอบอาชีพและ

การเรียนรู้ด้วย ความเชื่อมั่นในตนเอง (career and learning self-reliance) แต่เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและมีสมรรถนะที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น สมาคมการศึกษาแห่งชาติ (Atcharyakiat, & Sothayapetch, 2025) ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้ประมวลและจัดหมวดหมู่สมรรถนะสำคัญต่าง ๆ ให้เหลือเพียง 4 สมรรถนะ ซึ่งเรียกว่า “Four Cs” ทำให้สะดวกต่อการจดจำและนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกำหนดเป็น เป้าหมายของการเรียนการสอน สาระสำคัญของแต่ละสมรรถนะสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) หมายถึง การที่บุคคลสามารถให้เหตุผลในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ได้ว่า องค์ประกอบย่อยของ สิ่งต่าง ๆ นั้นทำงานสัมพันธ์กันในภาพรวมอย่างไร สามารถที่จะตัดสินใจ พิจารณาและวิเคราะห์ ข้อเสนอ มุมมอง ความคิด หรือประเด็นโน้มน้าวต่าง ๆ โดยประเมินจากประจักษ์หลักฐาน (Subtaweevasin, & Kangsadanporn, 2025) ที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ ยังจะต้องสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และระบุหรือตั้งคำถามที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2. การสื่อสาร (communication) หมายถึง ความสามารถของบุคคลใน การที่จะจัดการความคิด ด้วยการเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ แล้วใช้การพูด เขียน (วจนภาษา) และการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง (อวัจนภาษา) ในหลากหลายรูปแบบ และได้ในหลายบริบท เพื่อสื่อสารความคิดเหล่านั้นให้ปรากฏสามารถที่จะฟังอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจสารหรือความหมายที่แท้จริง รวมถึงเข้าใจค่านิยม เจตคติ และเจตนาของผู้พูด ที่ซ่อนแฝงอยู่ในเนื้อหาของสิ่งที่ได้ฟัง

3. การร่วมมือร่วมใจ (collaboration) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ที่แสดงให้เห็นความสามารถในการที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้วยการมีจิตใจที่เปิดกว้าง เป็นผู้รับฟังที่ดี มีจิตที่เคารพความแตกต่างของบุคคลอื่น สามารถที่จะยืดหยุ่นและเต็มใจ ประนีประนอม เพื่อที่จะทำให้งานบรรลุตามเป้าหมาย มีความรับผิดชอบและมีค่านิยม ส่วนตัวที่จะอุทิศตนและเสียสละแก่ส่วนร่วม โดยถือว่า ตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มและ ต้องรับผิดชอบ ที่จะทำให้งานหรือทีมทำภารกิจได้สำเร็จตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ แม้ว่าตนเองอาจจะต้องได้รับความยากลำบากบ้างก็ตาม

4. การคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม (creativity and innovation) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ที่จะสร้างความคิดใหม่ ซึ่งเป็นนวัตกรรม เพื่อนำไปใช้ใน วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการแก้ไขหรือพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถที่จะสร้างความคิดใหม่ ๆ ที่มีคุณประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข และประเมินความคิดเดิมที่ได้เคยคิด ขึ้นมา เพื่อพัฒนาให้เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงสุด มีใจเปิดกว้าง ยอมรับและตอบสนองต่อมุมมองความคิดอื่น ๆ ที่อาจจะแตกต่างไปจากตน นอกจากนี้ ยังจะต้องสามารถทำความเข้าใจ กับสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทจริง รวมถึงข้อจำกัดที่อาจจะ ส่งผลต่อความคิดใหม่ รวมทั้งมองความล้มเหลวว่าเป็นโอกาสของการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ สิ่งต่าง

ๆ อาจจะต้องใช้เวลายาวนาน และอาจจะต้องเผชิญอุปสรรคหรือความล้มเหลวในบางครั้ง สมรรถนะข้างต้น เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษใหม่ (เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2555)

สมรรถนะข้างต้น เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษใหม่ ซึ่งสามารถที่จะกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย มีพันธกิจที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มี “ความเก่ง” ใน 4 ประการ คือ เก่งสื่อสาร เก่งคิด เก่งคน และเก่งชีวิต กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องสามารถใช้ภาษาเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ รู้จักวิถี การคิดอย่างเป็นระบบ คิดด้วยเหตุด้วยผล มีวิจรรย์ญาณและสามารถที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถอยู่ร่วมและช่วยเหลือสังคม รวมถึงมีความเห็นชอบ ว่าอะไรคือเป้าหมายของชีวิต และการไปสู่เป้าหมายนั้นโดยการรับผิดชอบต่อสังคม และไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้ แก่ผู้อื่น เมื่อเป้าหมายของการพัฒนา คือ สมรรถนะและทักษะต่าง ๆ ข้างต้นชัดเจนแล้ว ครูผู้สอนพึงนำ สิ่งเหล่านี้มากำหนดเป็นเป้าหมาย รวมถึงการสร้างเป็นมาตรฐานและจุดประสงค์ การเรียนรู้ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์สำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิด สมรรถนะต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง สำหรับแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาษาไทย ที่จะพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 จะได้กล่าวถึง แนวทางเป็นลำดับต่อไป

จะเห็นได้ว่าผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความคิด และการปฏิบัติได้ระดับหนึ่งแล้ว ครูควร ส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียน และนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำงานเป็นทีม ค้นคว้า วิเคราะห์ และสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม การ สื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกล (Distance Learning) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและ ผู้สอนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน (Edward-Fapohunda, et al, 2024) โดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลหรือสื่ออื่น ๆ ในการถ่ายทอดเนื้อหาและสื่อสาร เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และสื่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบของการศึกษาทางไกล แบบซิงโครนัส (Synchronous Learning): เรียนพร้อมกันแบบเรียลไทม์ผ่านวิดีโอคอลหรือ ห้องเรียนออนไลน์แบบอะซิงโครนัส (Asynchronous Learning): เรียนตามเวลาที่สะดวกโดย ใช้สื่อบันทึกไว้ เช่น วิดีโอ คอร์สออนไลน์ หรือเอกสารดิจิทัล แบบผสมผสาน (Blended Learning): รวมการเรียนออนไลน์กับการเรียนในห้องเรียนจริง รูปแบบการศึกษาทางไกลมีดังนี้

1. การเรียนแบบซิงโครนัส (Synchronous Learning) เป็นการเรียนที่ผู้สอนและผู้เรียนต้องเข้า

เรียนพร้อมกันในเวลาจริงผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่นการสอนสดผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (เช่น Zoom, Microsoft Teams, Google Meet) การประชุมออนไลน์แบบอินเทอร์แอคทีฟ ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) การเรียนในรูปแบบต่างๆ จะทำให้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนได้ดีสามารถถามตอบและโต้ตอบกันได้ทันที มีบรรยากาศการเรียนใกล้เคียงกับห้องเรียนจริง แต่ก็มีปัญหาด้วยเช่นกันดังนี้ ต้องมีอินเทอร์เน็ตที่เสถียร ไม่เหมาะกับผู้ที่ไม่มีเวลาจำกัดหรืออยู่ในโซนเวลาต่างกัน 2. การเรียนแบบอะซิงโครนัส (Asynchronous Learning) เป็นการเรียนที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องเข้าเรียนพร้อมกัน เช่น คอร์สออนไลน์ที่บันทึกวิดีโอไว้ล่วงหน้า (เช่น Coursera, Udemy, YouTube) การเรียนผ่านเอกสารออนไลน์ (เช่น e-Book, Slide, Podcast) กระดานสนทนาและฟอรัมการเรียนรู้ ผลดียืดหยุ่น สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถกลับมาเรียนซ้ำได้ตามต้องการเหมาะกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ข้อจำกัดขาดปฏิสัมพันธ์แบบเรียลไทม์ ต้องมีวินัยและความรับผิดชอบในการเรียนเอง 3. การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นการรวมข้อดีของทั้งซิงโครนัสและอะซิงโครนัสเข้าด้วยกัน เช่นเรียนออนไลน์ผ่านวิดีโอคอล และทำแบบฝึกหัดผ่านระบบอีเลิร์นนิง มีการสอนในห้องเป็นระยะ แต่เนื้อหาหลักสามารถเรียนย้อนหลังได้ ใช้เทคโนโลยีร่วมกับการเรียนในห้องเรียนปกติ ผลดีในการใช้การเรียนแบบผสมผสานได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบ สามารถบริหารเวลาเรียนได้ดีขึ้น มีความยืดหยุ่นมากกว่าการเรียนแบบดั้งเดิม

การศึกษาทางไกลนั้นผู้สอนทางไกล (สุรพล ศรีศิลป์, 2555) จะต้องมีความรู้เฉพาะตัวของผู้สอนทางไกลเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอนทางไกล ผู้สอนจะต้องมีความน่าเชื่อถือ การวางตน การแต่งกาย น้ำเสียง หน้าตาแจ่มใส อารมณ์ขัน มีทักษะในการใช้เครื่องมือการสอนทางไกล มีแรงจูงใจในการสอนและมั่นใจในตนเองที่จะดำเนินการเรียนการสอนทางไกล ส่วนคุณลักษณะการสอนนั้น ผู้สอนทางไกลควรมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน รู้จักวิธีการสอนหลายวิธี พยายามสร้างกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เรียน และผู้ช่วยสอนอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการประสานงานในการสังเกตและประเมินพฤติกรรมผู้เรียนทางไกล เพื่อปรับกิจกรรมและสร้างบรรยากาศในการเรียนให้เหมาะสม มีกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงปรัชญาการศึกษา ธรรมชาติของแต่ละรายวิชาและความสามารถของเทคโนโลยีที่นำมาใช้เป็นกิจกรรมที่มีความเป็นอิสระทางความคิด ครอบคลุมเนื้อหาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการทำงานแบบหมู่คณะที่มีกระบวนการชัดเจน ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์เหตุผลด้วยตนเอง และให้แสดงออกทางความคิดโดยยึดหลักประชาธิปไตย เครื่องมือ/เทคโนโลยีการเรียนการสอนทางไกล เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอนทางไกลมักจะเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าตามวิวัฒนาการของนวัตกรรมและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีการสอนทางไกลที่ดีนั้น จะช่วย

ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบัน เทคโนโลยีที่นิยมนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางไกล จะมีหลายชนิดเช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Video Conference) การประชุมทางไกลผ่านเว็บ (Web Conferencing) วิดีโอสตรีมมิ่ง (Video Streaming) วิดีทัศน์ การเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยผู้สอนมักจะนำมาใช้เป็นสื่อประสมช่วยในการการติดต่อสื่อสาร ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ไปสู่ผู้เรียน ไม่ว่าในรูปของข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวีดิทัศน์ ทั้งในช่วงประสานเวลา (Synchronously) และในช่วงไม่ประสานเวลา (Asynchronously) ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนรู้ได้เป็นจำนวนมาก และเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และระบบการบริหารจัดการ เป็นการวางแผนการดำเนินการ การเตรียมพร้อมจัดโครงสร้างอันมาเสริมการสอนให้กับผู้เรียนทางไกล การจัดศูนย์บริการการศึกษาไว้ใกล้ตัวผู้เรียน รวมถึงระบบการผลิตและการจัดส่งสื่อให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวโน้มและอนาคตของการศึกษาทางไกล การพัฒนาระบบ AI และแพลตฟอร์มอัจฉริยะ เพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียน การใช้ VR (Virtual Reality) และ AR (Augmented Reality) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เสมือนจริง การเติบโตของ Micro learning (การเรียนรู้แบบสั้นและตรงประเด็น) ที่ช่วยให้เรียนรู้ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การรวม Gamification (การใช้เกมในการเรียน) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและแรงจูงใจในการเรียน การศึกษาทางไกลเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียน สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ลดต้นทุนในการเดินทางและค่าใช้จ่ายทางการศึกษาใช้เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ระดับโลกและวิทยากรจากที่ต่าง ๆ ได้ง่าย

จะเห็นได้ว่าการศึกษาทางไกลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้สอน ซึ่งต้องมีความน่าเชื่อถือ มีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล และสามารถวางแผนกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การทำงานกลุ่ม และการวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องมือ/เทคโนโลยี ที่หลากหลาย เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์, สตรีมมิ่ง และแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแนวโน้มในอนาคตจะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอย่าง AI เพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน, VR/AR เพื่อสร้างประสบการณ์เสมือนจริง, Gamification เพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนานและแรงจูงใจ รวมถึง Micro-learning หรือการเรียนรู้ในหัวข้อสั้นๆ ที่ทำให้เรียนได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

4C Lifelong Learning

โลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ไม่ใช่แค่ทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นที่ช่วยให้มนุษย์พัฒนาตัวเองและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ด้วย การเรียนรู้

ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) มีประโยชน์และความจำเป็นมากมาย เพื่อปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเปลี่ยนเร็ว โลกดิจิทัลทำให้ทักษะที่เราเรียนรู้ในอดีตอาจล้าสมัยได้ เช่นอาชีพด้านไอทีต้องอัปเดตทักษะตลอดเวลา เช่น การเขียนโปรแกรม AI และ Big Data การตลาดต้องเรียนรู้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ เช่น SEO และ Social Media หากหยุดเรียนรู้ = ถูกทดแทนโดยคนที่มีความรู้ใหม่กว่า เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและโอกาสในการทำงาน การเรียนรู้ทักษะใหม่ช่วยเพิ่มโอกาสในการได้งานที่ดีขึ้น เช่น คนที่เรียนรู้ Soft Skills เช่น การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ จะมีโอกาสเติบโตในสายงานที่ต้องใช้การบริหาร คนที่เรียน Digital Skills เช่น Data Science, Coding หรือ UX Design จะมีโอกาสในตลาดงานที่กว้างขึ้น เรียนรู้มากขึ้น มีทางเลือกในอาชีพ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เป็นทักษะที่จำเป็นในโลกปัจจุบัน เช่นการอ่านหนังสือ ฟังพอดแคสต์ หรือเรียนคอร์สออนไลน์ช่วยให้เราฝึกวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไข คนที่มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์จะสามารถแก้ปัญหาซับซ้อนในงานและชีวิตส่วนตัวได้ดีขึ้น คนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อสร้างความมั่นใจและพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ช่วยให้เรามีความมั่นใจในตัวเอง เช่นเมื่อเราเรียนรู้ทักษะใหม่ เราจะกล้าลองสิ่งใหม่ ๆ และไม่กลัวความล้มเหลว การเรียนรู้ช่วยให้เรารู้สึกมีคุณค่าและก้าวหน้าในชีวิต พัฒนาตนเองมีความสุขและความมั่นใจในชีวิต เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและความสุข การเรียนรู้ช่วยให้ชีวิตมีเป้าหมายและความหมายมากขึ้น เช่นคนที่เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น ดนตรี งานฝีมือ หรือการถ่ายภาพ มักจะมีความสุขจากการได้ทำสิ่งที่รัก การเรียนรู้ด้านสุขภาพ เช่น โภชนาการหรือการออกกำลังกาย ช่วยให้มีความสุขเพิ่มขึ้น เรียนรู้มากขึ้น มีชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้น เพื่อความกระฉับกระเฉงของสมองและป้องกันภาวะสมองเสื่อม สมองก็เหมือนกล้ามเนื้อ ถ้าไม่ใช้ก็อ่อนแอลง เช่นคนที่เรียนรู้สิ่งใหม่ เช่น ภาษา การเล่นเกมดนตรี หรือเกมที่ใช้สมอง จะมีโอกาสลดความเสี่ยงของโรคอัลไซเมอร์และสมองเสื่อม ใช้สมองบ่อย ลดโอกาสเกิดภาวะสมองเสื่อมในอนาคต เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับคนรอบข้าง การเรียนรู้ช่วยให้เราสื่อสารและเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น เช่นคนที่เรียนรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาหรือทักษะการสื่อสาร มักจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน การเข้าร่วมคอร์สเรียนหรือเวิร์กช็อปช่วยให้เราพบปะผู้คนใหม่ ๆ และสร้างเครือข่ายสังคม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีเครือข่าย 4C คือชุดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการทำงานในโลกปัจจุบัน

1. Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) การคิดนอกกรอบ คิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ การสร้างนวัตกรรม ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ความหมายของความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่ซับซ้อนและเป็นทักษะที่นำความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาไปประยุกต์และสร้างเป็นแนวคิด ทฤษฎี เครื่องมือ สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมจำนวนมากเพื่อแก้ไขโจทย์หรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่หรือเป็นสิ่งที่พัฒนาต่อยอดขึ้นมาก็ได้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ

พลเรือน (2560: 6) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางสมองที่คิดในลักษณะอนเกนัยนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิด ดัดแปลง ประยุกต์ ผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ รวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นทฤษฎีหลักการได้ สำเร็จ

2. Critical thinking (การคิดเชิงวิพากษ์) การวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมี เหตุผล วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร คิดอย่างเป็นระบบ การคิดเชิงวิพากษ์หมายถึงกระบวนการคิด วิพากษ์โดยใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลรอบด้าน โดยใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ ประเด็น รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลต่างๆรอบด้าน การสำรวจองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อาจมี อิทธิพลต่อข้อสรุป เพื่อตรวจสอบพิจารณา ตัดสินและประเมินความถูกต้อง หรือสิ่งที่ เป็น ประเด็นในขณะนั้นๆ ให้แม่นยำ

3. Communication (การสื่อสาร) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการพูดและเขียน การนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน การเขียนรายงานที่ดี ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2542: 165) การ ติดต่อสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ความรู้ลึกซึ้งซึ่งอาจเป็นรูปของคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ เรียกว่า ข่าวสาร บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่ม บุคคลอื่นได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ และช่วยป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างกัน และกันอีกด้วย

4. Collaboration (การประสานงาน) ทักษะที่จะช่วยให้เราเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองแล้ว การประสานงานหรือการทำงานกับผู้อื่นก็เป็นส่วนที่จะทำให้เราพัฒนาตัวเอง ก้าวหน้าและ มองเห็นภาพรวมมากขึ้นการประสานงานหมายถึง การทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจ แบบ ประสานการทำงานให้สอดคล้องกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มทีมงาน เพื่อให้เป้าหมาย หลักร่วมกันในทีมเสร็จสมบูรณ์ หัวใจของการทำงานแบบ Collaboration คือการมี สัมพันธภาพที่ดีของคนในกลุ่ม ในองค์กร เมื่อมีเป้าหมายหลักร่วมกัน กลุ่มคนนั้นจะสามารถ ดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้นำทีม เพียงแต่ แต่ละคน แต่ละทีมรับทราบ เข้าใจบทบาท มีความสัมพันธ์ที่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน จะส่งเสริม ช่วยเหลือจนเป้าหมายหลัก สำเร็จ มุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จด้วยกันเป็นทีม

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหลายมิติ เริ่มจากด้านอาชีพทักษะใหม่ๆ อย่าง ต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขันและสร้างโอกาสความก้าวหน้า เช่นนักเรียนการตลาดต้องเรียนรู้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ๆ หรือโปรแกรมเมอร์ต้องตามให้ทันเทคโนโลยี AI เพราะหากหยุดเรียนรู้ก็อาจถูกแทนที่ได้ในด้านการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ช่วยลับคม ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (Critical Thinking) ทำให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ ซับซ้อนได้ดีขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะลองสิ่งใหม่ และนำไปสู่ คุณภาพชีวิตที่ดีและความสุขที่เพิ่มขึ้นจากการได้ทำในสิ่งที่รัก เช่น การเล่นดนตรีหรืองานฝีมือ

การเรียนรู้สิ่งใหม่ยังเปรียบเสมือนการออกกำลังกายสมอง ช่วยให้สมองกระฉับกระเฉงและลดความเสี่ยงของภาวะสมองเสื่อมในอนาคต ทักษะ 4C: เครื่องมือสำคัญสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องมีชุดทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 หรือ 4C เป็นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) Critical Thinking (การคิดเชิงวิพากษ์) Communication (การสื่อสาร) Collaboration (การประสานงาน)

แนวทางพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การเล่านิทานเชิงสร้างสรรค์ และการใช้เกมภาษาการส่งเสริมการอ่านและการเขียนอย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรม เช่น สมุดบันทึกการอ่าน การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการวิจารณ์งานเขียน การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันการเรียนรู้ภาษาไทย และสื่อออนไลน์ที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยที่ดี ผ่านการจัดกิจกรรม เช่น วันภาษาไทย กิจกรรมประกวดสุนทรพจน์ และการแต่งคำประพันธ์ การพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนภาษาไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ รวมถึงมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แนวทางการพัฒนามีดังนี้ 1. การพัฒนาความรู้ด้านภาษาไทยของครูผู้สอน ศึกษาและทบทวนหลักภาษาไทย ไวยากรณ์ และวรรณคดีไทย ติดตามการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในบริบทปัจจุบัน เช่น คำศัพท์ใหม่ รูปแบบการสื่อสารในยุคดิจิทัล เรียนรู้เทคนิคการสอนภาษาไทยแบบใหม่ ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีช่วยสอน 2. การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning): ให้ผู้เรียนทำโครงงานเกี่ยวกับภาษาไทย เช่น การแต่งนิทาน การวิเคราะห์วรรณคดี การสอนแบบ Active Learning: ใช้กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การอภิปราย การโต้วาที การสอนแบบบูรณาการ (Integrated Learning): เชื่อมโยงการเรียนรู้ภาษาไทยกับวิชาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา การเรียนรู้ผ่านเกมและกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น เกมคำศัพท์ เกมเล่านิทาน หรือกิจกรรมแต่งคำประพันธ์ 3. การใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัย ใช้แอปพลิเคชันและสื่อดิจิทัล เช่น YouTube, Quizizz, Kahoot เพื่อสร้างความสนใจในการเรียน ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) และแหล่งข้อมูลออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้ AI หรือเครื่องมือดิจิทัลในการฝึกทักษะภาษาไทย เช่น โปรแกรมช่วยตรวจไวยากรณ์ 4. การพัฒนาการอ่านและการเขียนของผู้เรียน จัดกิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือ กิจกรรมอ่านออกเสียงส่งเสริม การเขียนเชิงสร้างสรรค์ เช่น การแต่งเรื่องสั้น การเขียนบทกวี การเขียนเรียงความ ใช้การสะท้อนคิด (Reflection) โดยให้ผู้เรียนเขียนไดอารี่หรือบันทึกการเรียนรู้ 5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ใช้วิธีประเมินที่เน้นพัฒนาการของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ใช้การให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์เพื่อช่วยผู้เรียนพัฒนาทักษะการใช้ภาษา ประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการเขียน การอภิปราย และการนำเสนอ 6. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นการใช้ภาษาไทยจัดกิจกรรมวันภาษาไทยแห่งชาติ การประกวดสุนทรพจน์ และการแสดงละครวรรณคดี กระตุ้นให้ผู้เรียน ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง เช่น การสื่อสารในห้องเรียน ใช้ สื่อและบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาในสถานการณ์จริง 7. การพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูคนอื่น ๆ เข้าร่วมอบรม สัมมนา และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) กับครูในโรงเรียนและเครือข่ายการศึกษาพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ เช่น สื่อการสอนเชิงโต้ตอบหรือกิจกรรมสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูควรมีความรู้ด้านหลักภาษา วรรณคดี และไวยากรณ์ที่แม่นยำ พร้อมทั้งต้องก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของภาษาในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้องและทันสมัย ควบคู่กับการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอผ่านการเข้าร่วมอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูในเครือข่ายเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนใหม่ๆ การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง สร้างสรรค์ และมีทักษะการคิดวิเคราะห์ติดตัวไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

บทบาทของครูในยุค Lifelong Learning

1. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เปลี่ยนจากการ "สอน" ไปสู่การ "ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง" ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning กระตุ้นให้ผู้เรียน ค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาเอง แทนที่ครูจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Teacher-Centered Learning) บทบาทของ Facilitator จะเน้นไปที่การทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-Centered Learning) (Thepa, et al, 2025) บทบาทสำคัญของครูในฐานะ Facilitator กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ส่งเสริมการอภิปรายและการทำงานกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ของตนเอง สนับสนุนให้ผู้เรียนตั้งคำถามและค้นหาคำตอบเอง แนะนำแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ แทนการให้คำตอบโดยตรง ใช้กระบวนการ Self-Directed Learning หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น Project-Based Learning, Problem-Based Learning ส่งเสริมให้ผู้เรียนทดลอง แก้ปัญหา และเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ใช้เกม บทบาทสมมติ และกิจกรรม

สร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นความสนใจ ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Classroom, Kahoot, Quizizz เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ในการศึกษาเพิ่มเติม ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น AI หรือ Virtual Reality (VR) เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินผลการเรียนรู้แบบไม่ใช่แค่คะแนน ใช้วิธีการประเมินที่เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ เช่น แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ใช้การสะท้อนคิด (Reflection) ให้ผู้เรียนทบทวนกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าถาม และกล้าลงมือทำสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนกัน

2. ครูเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีและการเรียนรู้ออนไลน์ (Digital Learning Coach) ใช้เทคโนโลยีในการสอน (Zimmer & Matthews, 2024) เช่น E-learning, MOOC, AI, VR ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ในการศึกษาด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle นำเครื่องมือดิจิทัล เช่น Kahoot, Quizizz, Nearpod มาช่วยสร้างแบบฝึกหัดที่น่าสนใจใช้ AI และ Chatbot เพื่อช่วยตอบคำถามของนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบออนไลน์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนะนำแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Coursera, Udemy, YouTube Education สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ e-Book, Podcast, Blog ในการศึกษาด้วยตนเองส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Blended Learning (การเรียนรู้แบบผสมผสาน) ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Collaboration Tools) ใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Docs, Padlet, Trello, Miro ในการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้โซเชียลมีเดียในการแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) และความปลอดภัยทางออนไลน์ สอนให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ แนะนำแนวทางป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ เช่น Phishing, Fake News, Cyberbullying สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ศึกษาและทดลองใช้ EdTech (Educational Technology) รูปแบบใหม่ แลกเปลี่ยนความรู้กับครูคนอื่น ๆ ผ่านชุมชนออนไลน์ เช่น Facebook Groups, Twitter Chats, Webinar ใช้ AI และ Big Data เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน

3. ครูเป็นนักออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Designer) ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน (Personalized Learning) ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Problem-Based Learning, Project-Based Learning บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง เช่น การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ

ผู้เรียนแต่ละคน (Personalized Learning) วิเคราะห์ความสามารถและสไตล์การเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ออกแบบกิจกรรมที่รองรับการเรียนรู้แบบ Differentiated Instruction ใช้เทคโนโลยี เช่น AI และ Learning Analytics เพื่อติดตามและปรับปรุงการเรียนรู้ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย Active Learning ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง Project-Based Learning (PBL) ให้ผู้เรียนทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง Flipped Classroom ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลก่อน แล้วมาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน Gamification ใช้เกมและเทคนิคเกมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา ออกแบบห้องเรียนให้ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความคิดใช้เทคโนโลยี เช่น VR, AR, AI Tutor เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และฝึกการคิดวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการออกแบบการเรียนรู้ ใช้ Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams เพื่อจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัล ใช้ AI และ Chatbot เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ใช้ E-Portfolio, Blog, Podcast เพื่อให้ผู้เรียนบันทึกและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง ออกแบบการประเมินผลที่เน้นกระบวนการมากกว่าคะแนน ใช้ Formative Assessment เช่น Exit Ticket, Peer Review, Reflection ใช้ Authentic Assessment เช่น การทำโครงการ การนำเสนอ หรือการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ส่งเสริม Self-Assessment และ Peer-Assessment ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

4. ครูเป็นโค้ชและที่ปรึกษา (Coach & Mentor) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในโลกอนาคต เช่น Soft Skills และ Digital Skills กระตุ้นให้ผู้เรียนมี Growth Mindset และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง coach เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมาย ค้นหาคำตอบ และพัฒนาตัวเองผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) Mentor ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่ช่วยแนะแนวทาง สนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะจากประสบการณ์ บทบาทของครูในฐานะ Coach & Mentor สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง (Self-Discovery & Goal Setting) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายทางการเรียนและพัฒนาตนเอง ใช้เทคนิค Growth Mindset สอนให้ผู้เรียนมองปัญหาเป็นโอกาสในการพัฒนา ใช้คำถามกระตุ้นการคิด และการแก้ปัญหา (Powerful Questioning) แทนที่จะให้คำตอบโดยตรง ใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบเอง ใช้คำถามปลายเปิด เช่น "ทำไมคุณถึงคิดเช่นนั้น?" "มีวิธีอื่นอีกไหม?" ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการแก้ปัญหา สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ (Trust & Psychological Safety) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจที่จะแสดงความคิดและข้อสงสัย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีแบบ Teacher-Student Partnership ฟังผู้เรียนอย่างตั้งใจ (Active Listening) และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ให้คำแนะนำเชิงสร้างสรรค์และช่วยพัฒนาเส้นทางชีวิต (Career & Life Mentorship) เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกสายการเรียนและอาชีพ ส่งเสริมทักษะที่สำคัญ เช่น ความเป็นผู้นำ ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม

เชื่อมโยงผู้เรียนกับโอกาสการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น การฝึกงาน ทักษะการศึกษา การประกวด โครงการ ประยุกต์ใช้ Coaching & Mentoring กับเทคโนโลยีใช้ Online Mentoring Platforms เช่น LinkedIn, Google Meet สำหรับการให้คำปรึกษาใช้ AI Chatbot หรือ เครื่องมือดิจิทัลช่วยติดตามพัฒนาการของผู้เรียนสร้าง E-Portfolio หรือ Learning Journal ให้ผู้เรียนสะท้อนการเติบโตของตนเอง

5. ครูเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) พัฒนาตนเองอยู่เสมอผ่านการอบรม การศึกษาออนไลน์ และการอ่าน แลกเปลี่ยนความรู้กับครูและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ทดลองใช้แนวคิดใหม่ ๆ ในการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บทบาทของครูในฐานะ Lifelong Learner เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning) ติดตามเทรนด์ใหม่ ๆ ด้าน การศึกษา เทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนรู้ อ่านหนังสือ ฟังพอดแคสต์ ดู คอร์สออนไลน์ เช่น Coursera, EdX, Udemy ศึกษาวิจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาวิธีสอน ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Digital Learning & EdTech) เรียนรู้การใช้ AI, ChatGPT, Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) ในการสอน ใช้ Online Communities เช่น Twitter, LinkedIn, Facebook Groups แลกเปลี่ยนไอเดียกับครูทั่วโลก ทดลองใช้ เครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้เปิดรับฟังและพัฒนาการสอน (Reflective Practice) ขอคำติชมจากนักเรียนและเพื่อนร่วมงานเพื่อปรับปรุงการสอนเขียน Reflection หรือ Journaling สะท้อนวิธีการสอนของตนเองใช้การ Lesson Study หรือ PLC (Professional Learning Community) เพื่อเรียนรู้ร่วมกับครูคนอื่น ๆ เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ไปศึกษาดูงาน โรงเรียน หรือระบบการศึกษาที่ ประสบความสำเร็จทดลองใช้แนวคิดใหม่ ๆ เช่น Project-Based Learning (PBL), Blended Learning, STEAM Education นำ(Zhang, & Wang, 2025) ปัญหาในห้องเรียนมาเป็น กรณีศึกษาเพื่อปรับปรุงแนวทางการสอน เป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สาธิตให้ ผู้เรียนเห็นว่า "ครูก็เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักเรียน" เปิดใจรับแนวคิดใหม่ ๆ และแสดงให้ผู้เรียน เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน

6. ครูเป็นผู้ส่งเสริมคุณธรรมและทักษะทางสังคม (Moral & Social Guide) ปลุกฝัง จิตสำนึกและคุณธรรมในการเรียนรู้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ส่งเสริมการทำงานเป็น ทีม ทักษะการสื่อสาร และการคิดเชิงวิพากษ์ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและกระตุ้น ให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก บทบาทของครูในการส่งเสริมคุณธรรมและทักษะทางสังคม เป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ การ ให้เกียรติ การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติต่อทุกคนด้วย ความยุติธรรมและเท่าเทียม สอนให้ผู้เรียนเห็นว่าการเป็น คนดีและมีคุณธรรม เป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้ความรู้สร้างบรรยากาศ แห่งคุณธรรมในห้องเรียน สร้างกฎห้องเรียนที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี เช่น การเคารพความ คิดเห็นผู้อื่น กระตุ้นให้เกิด วัฒนธรรมการช่วยเหลือกัน และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมใช้

กิจกรรมเสริม เช่น Morning Talk, Circle Time, Storytelling เพื่อส่งเสริมจริยธรรม สอดแทรกคุณธรรมในเนื้อหาวิชาใช้เรื่องราวหรือกรณีศึกษาเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตา ฯลฯ ตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เช่น "ถ้าคุณอยู่ในสถานการณ์นี้ คุณจะทำอย่างไร?" ใช้ วรรณกรรม นิทาน ภาพยนตร์ หรือข่าวสาร เป็นสื่อสอนคุณธรรม ส่งเสริมทักษะทางสังคมในชีวิตประจำวันสอน มารยาททางสังคม (Social Etiquette) เช่น การไหว้ การขอโทษ การขอบคุณ ฝึกทักษะ การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสร้างโอกาสให้ผู้เรียน ทำงานเป็นกลุ่ม และเรียนรู้การแก้ปัญหาาร่วมกัน ใช้กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและทักษะทางสังคม Role Play / ละครสั้น โดยให้ผู้เรียนจำลองสถานการณ์เพื่อเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสม Service Learning / การเรียนรู้ผ่านจิตอาสา เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อสังคม Peer Mentoring / การแนะแนวโดยเพื่อน ให้ผู้เรียนช่วยเหลือและสอนกันเอง

จะเห็นได้ว่าในยุค Lifelong Learning ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็น ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ที่ปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี ช่วยแนะแนวทาง ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

สรุป

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยการศึกษาทางไกลในบริบท 4C Lifelong Learning ดังที่กล่าวมาเมื่อผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ การคิด และการปฏิบัติได้ในระดับหนึ่งแล้ว

1. ครูควรส่งเสริมทักษะที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งในรูปแบบตัวต่อตัวและผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะ ทักษะการสื่อสาร และ การทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. ผู้เรียนจึงควรได้รับการฝึกฟัง พูด อ่าน เขียน และนำเสนออย่างเป็นระบบควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือร่วมกับเพื่อนและครู เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมที่เน้นการทำงานเป็นทีม เช่น การสืบค้น วิเคราะห์ เรียบเรียง และสื่อสารต่อสาธารณะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะได้ฝึกการปรับตัว ยอมรับความแตกต่าง และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันควรเสริมสร้างความรู้เท่าทันต่อภัยและสิ่งยั่วยุ เช่น การปฏิเสธอบายมุข การควบคุมพฤติกรรมทางเพศ การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการมีความกล้าทางจริยธรรมเพื่อต่อต้านการทุจริต

สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้รับการเสนอโดย Trilling และ Fadel (2009) ว่าเป็น “7Cs” เช่น การคิดวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และการพึ่งพาตนเองด้านอาชีพ ต่อมา National Education Association (2010) ได้สรุปเหลือเพียง 4Cs ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งชัดเจนและเหมาะต่อการ

กำหนดเป้าหมายทางการศึกษา การศึกษาทางไกลเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลหรือสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการถ่ายทอดเนื้อหาและสร้างการสื่อสาร เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบหลักมี 3 ประเภท ได้แก่ ซิงโครนัส (Synchronous Learning) ที่ผู้สอนและผู้เรียนเรียนรู้แบบเรียลไทม์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ อะซิงโครนัส (Asynchronous Learning) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อบันทึกไว้ล่วงหน้า และแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่รวมข้อดีของทั้งสองรูปแบบเข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพ คุณลักษณะของผู้สอนทางไกลถือเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้สอนควรมีความน่าเชื่อถือ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีได้คล่อง มีแรงจูงใจและความมั่นใจในการสอน รวมถึงสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงผู้เรียนกับเพื่อน และครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้วิธีการสอนหลากหลาย ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สอนควรเพิ่มด้านเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลอาศัยสื่อที่พัฒนาไปตามนวัตกรรม เช่น วิดีโอคอนเฟอเรนซ์ การประชุมออนไลน์ วิดีโอสตรีมมิง และสื่อดิจิทัลแบบประสม ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และครอบคลุมจำนวนผู้เรียนมากขึ้น

2. ผู้สอนควรมีแนวโน้มในอนาคตมุ่งไปสู่การใช้ AI และแพลตฟอร์มอัจฉริยะ เพื่อปรับเนื้อหาให้เหมาะกับแต่ละบุคคล การใช้ VR และ AR เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้เสมือนจริง การพัฒนา Micro learning เพื่อการเรียนรู้ที่กระชับ และการบูรณาการ Gamification เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มความสนุกในการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ลดค่าใช้จ่ายด้านเวลาและการเดินทาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้จากแหล่งระดับโลก และเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21

3. เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผู้สอนควรใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) เช่น การแต่งนิทานหรือวิเคราะห์วรรณคดี การสอนแบบ Active Learning ผ่านการอภิปราย โต้เถียง และกิจกรรมกลุ่ม การบูรณาการการเรียนรู้ (Integrated Learning) เชื่อมโยงภาษาไทยกับวิชาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา รวมถึงการใช้เกมภาษา กิจกรรมเล่านิทาน และการแต่งคำประพันธ์ การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เช่น แอปพลิเคชันการเรียนรู้ภาษาไทย วิดีโอออนไลน์ E-Book แพลตฟอร์มแบบ Quizizz หรือ Kahoot รวมถึงการใช้ AI เพื่อฝึกทักษะการเขียนและตรวจไวยากรณ์ ช่วย

กระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้การส่งเสริมการอ่านและการเขียนอย่างเป็นระบบ

3. ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีการเขียนไดอารี่ การแต่งเรื่องสั้น บทกวี หรือเรียงความ และการสะท้อนคิด (Reflection) โดยผู้เรียนได้รับข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์และการประเมินผ่านแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การอภิปราย และการนำเสนอ สำหรับการพัฒนาครูผู้สอน ควรเสริมความรู้ด้านภาษาไทยและวรรณคดี ปรับใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี

4. เพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้สามารถส่งเสริมผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ในยุค Lifelong Learning ครูไม่ได้จำกัดบทบาทเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่มีบทบาทหลายด้านที่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องปรับตัวให้ทันเทคโนโลยี สนับสนุนการคิดวิเคราะห์ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). การสอนอ่านอย่างเป็นกระบวนการ. วารสารวิชาการ, 15(1), 2.
- พัชรภา ตันติชูเวท และ จรูญศรี มาติลโกวิท. (2559). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเจเนอเรชันแอลฟาที่เหมาะสมกับสังคมไทยในอนาคต. วารสารครุศาสตร์. 44(1), 129-142.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- วรสิริ ธรรมประดิษฐ์. (2023). พูดให้ง่ายๆคือ ไม่ตายของคนเก่ง. วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขา มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์), 9(2), 139-144.
- สุรพล ศรีศิลป์. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านเครือข่ายไอแมกซ์สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2568 from <https://www.ocsc.go.th/>.
- Atcharyakiat, N. ., & Sothayapetch, P. . (2025). Guidelines for Promoting the Quality of Primary Teachers at the Digital Age. Journal of Dhamma for Life, 31(2), 374–391. retrieved from <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/4851>
- Edwards-Fapohunda, M. O., & Adediji, M. A. (2024). Sustainable development of distance learning in continuing adult education: The impact of artificial intelligence. IRE Journals, 8(1), 113-114.

- Suebkrapan, P. C. C., Thepa, P. C. A., Sapanthong, P. S. P., & Sutthirat, N. (2025). Creative Approach to Enhancing Learning Skills Based on Buddhism and Philosophy. *Philosophies*, 10(5), 104. <https://doi.org/10.3390/philosophies10050104>.
- Subtaweevasin, P., & Kangsadanporn, K. (2025). Guidelines for Proactive Activity Development to Prevent Children and Youth from Entering into Criminal Acts: Juvenile and Family Court in Samut Sakhon. *Journal of Dhamma for Life*, 31(1), 579–591. retrieved from <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/4348>
- Thepa, Chakrapol, Phrasutthisanmethi Chaiyan Suebkrapan, Phramaha Boonpasid Nathapunyo Karat, and Pravech Vathakaew. 2025. The Spirituality of the Relationship Between Practicing Buddhist Beliefs and Lifelong Learning Competencies: A Canonical Correlation Approach. *The International Journal of Religion and Spirituality in Society* 15 (4): 25-50. <https://doi.org/10.18848/2154-8633/CGP/v15i04/25-50>.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Zhang, F., & Wang, J. . (2025). Integrating STEM Education with Bilingual Instruction: An Innovative Teaching Design for Introduction to Civil Engineering in Sino-foreign Cooperative Education. *Journal of Dhamma for Life*, 31(3), 1–14. retrieved from <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/article/view/4207>
- Zimmer, W. K., & Matthews, S. D. (2022). A virtual coaching model of professional development to increase teachers' digital learning competencies. *Teaching and Teacher Education*, 109, 103544. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103544>